

De wisent... door de ogen van

Lange tijd kende ik de wisent vooral van verhalen over het rondstruinen van deze imposante verschijning in de bossen van Bialowieza, Polen. In 2010 maakte ik voor het eerst echt kennis met de diersoort. Toen startte ik bij PWN een ecologische onderzoeksstage en observeerde daarvoor wekenlang de kudde wisenten in het Kraansvlak. Hun dieet, habitatgebruik en dagritme waren mijn focus. Na afstuderen kreeg ik de mooie kans bij het wisentproject aan de slag te gaan. Ik ben regelmatig in het gebied en vind elke ontmoeting een bijzonder moment.

Tekst Yvonne Kemp

Foto's Ruud Maaskant, PWN

De wisent is een bedreigde diersoort en staat op de Rode Lijst van de IUCN, wat betekent dat er beschermingsmaatregelen nodig zijn om de soort uit de gevarenzone te krijgen. De wildlevende populatie moet hiervoor minstens met honderden wisenten toenemen. Sinds 1952 zijn wisenten terug in de Europese natuur na een afwezigheid van zo'n drie decennia. Het gaat na vele inspanningen gelukkig beter met de soort, maar er is nog veel nodig om de groei van het totale aantal -iets meer dan 6500 wisenten- uit te bouwen. In april 2007 arriveerden de eerste wisenten in de Noord-Hollandse duinen waar Kraansvlak deel van uitmaakt, mede om het dichtgroeien van het duin te doorbreken. Afkomstig uit Polen, uit overwegend bosrijke gebieden. Logisch, het is toch immers een bosdier? Inmiddels, na ruim tien jaar wisenten in de Nederlandse natuur, is dit beeld flink aan het kantelen. De ervaringen vanuit het Kraansvlak, maar tegenwoordig ook vanuit elders, geven aan dat wisenten prima ge-

Na maandenlange intensieve voorbereidingen vierden we een aantal jaren geleden de komst van wisentstieren uit het buitenland. Daags erna ging ik alleen een uitgebreid kijkje nemen. Toen ik ze daar in alle rust zag grazen, was dat een absoluut hoogtepunt na al het voorwerk.

dijen in een halfopen landschap waar graslanden, struwelen en bosrijke delen elkaar

afwisselen. Dit is van groot belang voor de soort, want het geeft aan dat ook minder be-

Wisenten lopen door een duinmeer.

boste gebieden wel eens prima wisentland kunnen zijn. Meer kuddes op meer plekken geeft goede kans dat het aantal wisenten in Europa breed kan toenemen.

Onderzoek loont

Als ecooloog is het weinig verrassend om te zeggen dat onderzoek loont. In dit geval bewijst het zijn waarde terwijl we onderweg zijn. Met trots levert deze innovatieve pilot een actieve bijdrage aan de terugkeer van deze indrukwekkende soort op het Europese podium. In 2017 is de pilot na tien jaar afgesloten. De wisenten blijven hier in de duinen want de openheid die ze creëren wordt gewaardeerd, en het onderzoek gaat door. Niet alleen vanuit ecologisch perspectief is dat goed nieuws. Er is de afgelopen jaren veel interesse geweest voor het project. Tal van bezoekers zijn langsgekomen, van beheerders en biologen tot publiek. Juist vanuit die laatste groep is het geweldig te horen hoe verheugd iemand is om hier voor het eerst wisenten in de natuur te zien. Net als ik in 2010. We krijgen regelmatig foto's en enthousiaste meldingen van ontmoetingen. Het project geeft ons de kans om te vertellen over de wisent, diens rol in de natuur en het samenleven met andere soorten zoals dam-

hert en konijn. Immers een soort als de wisent komt van nature niet als eenling voor. Iedere soort laat zo zijn eigen sporen na. Hoge takken afgeknakt als lucifers? Met gemak veroorzaakt door een wisent. Wisenten kunnen goed overweg met tal van houtige soorten, zo bewijzen ook de ervaringen in de Maashorst en op de Veluwe waar sinds 2016 wisenten leven. We leren zo steeds meer.

Wild

Wat we al wel wisten: wisenten kunnen erg snel zijn. Als ze ervandoor gaan, ben je ze zo maar kwijt. Je verwacht het misschien niet gezien hun imposante voorkomen, maar ze gaan goed op in het gevarieerde terrein van het Kraansvlak. De wisent is een wilde diersoort, een die nooit gedomesticeerd is. Ook wisenten in dierentuinen blijven ondanks de gewinning aan kleine ruimten en publiek wilde dieren. Een dier dus om te respecteren, en dat levert grandioze ontmoetingen op. Op voldoende afstand (minimaal 50 meter) kijken de dieren hooguit op, dan voelen ze zich niet snel verstoord. Zijn ze vlak bij het raster, ook dan geeft wat afstand houden het beste beeld om te zien hoe zo'n kudde zich van nature gedraagt. Er is een duidelijke hiërarchie. Ook al is een volwassen stier flink forser dan een even oude koe, een koe leidt de kudde. Kalveren spelen met elkaar terwijl ze door crèchevorming in de gaten worden gehouden door een van hun moeders. Het zijn echte kuddedieren, ze beschermen hun jongen goed. Niet gek als je bedenkt dat de wolf hun natuurlijke vijand is; bescherming tegen een roedel vergt volle inzet.

Afrika-taferelen

Wat het Kraansvlak zo bijzonder maakt, naast dat het deel uitmaakt van het prachtige glooiende duinlandschap van Nationaal Park Zuid-Kennemerland, is dat je hier de wisenten zo goed kunt zien. Menig buitenlandse wisentkenner kijkt de ogen uit. Een contrast met vaak bekende plaatjes uit de bossen van Bialowieza waar je een schim tussen de bomen voorbij ziet flitsen. En wie kent niet de verhalen van ossepickers van de Afrikaanse savanne? Een soortgelijk tafereel kennen we hier ook. Het is prachtig een ek-

Wisentstier probeert aandacht te trekken van de koe.

Eksters op zoek naar nestmateriaal.

ster haast dansend bij een groep wisenten te zien dralen voor een snack van parasieten.

Nu, jaren na die eerste ontmoeting en het coördineren van meerdere verplaatsingen van wisenten naar andere gebieden, ben ik nog elke keer geroerd te zien hoe sociaal wisenten zijn, ook naar onbekende soortgenoten. In 2016 verwelkomden we twee onverwante stieren uit Frankrijk. Binnen een dag lagen ze te herkauwen te midden van de kudde alsof ze er nooit niet waren geweest. Wisenten weten elkaar feilloos te vinden, hun best ontwikkelde zintuig is dan ook de reukzin. Zo vinden ze elkaar over grote afstand, zoals stieren die tijdens de bronst bij de kudde met koeien aansluiten.

De wisent is hier niet meer weg te denken. Omdat het goed gaat met de dieren en beheerders tevreden zijn met de effecten op het landschap, maar ook omdat de eerst veelal onbekende soort inmiddels door velen op waarde wordt geschat. En dat lijkt me meer dan terecht voor Europa's grootste landzoogdier dat bezig is aan een indrukwekkende terugkeer.

Yvonne Kemp is ecooloog bij ARK Natuurontwikkeling en PWN en leidt het wisentenproject in Kraansvlak.